

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE

FAUST

OHJAUS ANNE RAUTIAINEN

SOVITUS EVA BUCHWALD & ANNE RAUTIAINEN

TEKSTI EVA BUCHWALD

KANSALLISTEATTERI

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE

Faust

Tehtäviä opetuksen tueksi

Opetusmateriaaliin on luotu tehtäviä, joilla valmistaudutaan teatteriin, oppilaille jaettavia seurantatehtäviä sekä teatterikokemusta purkavia ja toiminnallisia tehtäviä. Opettaja voi valita ryhmälleen ja opetustyylilleen parhaiten sopivat tehtävät. Moni tehtävistä sopii sekä kirjallisesti, pienryhmissä että koko ryhmän kanssa yhteisesti tehtäväksi. Antoisaa teatterikokemusta!

Materiaalin ovat valmistaneet Helsingin Saksalaisen koulun suomen kielen ja kirjallisuuden opettajat **Kati Mikkonen** ja **Anni Toikko** sekä KM, draamaopettaja **Raija Airaksinen-Björklund**.

Taustaa esitykselle

Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) on Saksan tärkeimpiä kirjailijoita. Hän kirjoitti runoja, näytelmiä (mm. *Faust I* ja *Faust II*) ja romaaneja (mm. *Nuoren Wertherin kärsimykset*) ja toimi lisäksi mm. tutkijana ja taidemaalarina. Goethe harjoitti myös ihmeperantamista, astrologiaa ja ennustamista, mitä ei katsottu hyvällä sen enempää kirkon kuin yliopisto-oppineiden piireissä. Faustia Goethe kirjoitti vuosikymmeniä, joten siinä on useiden tyylisuuntien piirteitä.

Tarinat Faustista pohjautuvat historialliseen henkilöön, **Johann Georg Faustiin** (n. 1480 – n. 1540). Keskeiset tiedot hänen elämänvaiheistaan ovat jääneet hämärän peittoon. Ehdokkaita Faustin syntymäpaikaksi on ainakin kaksi: Helmstadt ja Knittlingen, jotka molemmat sijaitsevat Baden-Württembergin osavaltiossa Lounais-Saksassa. Knittlingenin kaupungissa toimii nykyisin Faustille omistettu museo ja arkisto. (Lähde: käsiohjelma *Faust / SKT*)

Faust on runomuotoinen, kaksiosainen näytelmä, jonka ensimmäinen osa *Faust I* on tunnetumpi, ja se esitetään Kansallisteatterissa. Näytelmä pohjautuu vanhaan myyttiin sielun myymisestä paholaiselle. Tarinassa jumala ja paholainen (näytelmässä Mefistofeles) lyövät vetoa Faustin sielusta. Tohtori Faust on tyytymätön ja etsii elämän salaisuutta ja mielekkyyttä. Hän tekee sopimuksen Mefistofeleen kanssa: Mefistofeles palvelee Faustia tämän elämän loppuun, kunhan roolit vaihtuvat sitten tuonpuoleisessa. Näytelmä käsittelee ikaikaisia teemoja ihmisen kaikkivoipaisuudesta, ahneudesta, hyvydestä, pahuudesta ja rakkaudesta. Teoksen juoni ei ole kovin yhtenäinen, vaan lukijalle ja katsojalle jää paljon tulkittavaa. Tästä syystä opettajan on hyvä esitellä tarina ja sen taustat oppilaille jo ennen teatterikäyntiä.

Esityksen ovat sovittaneet **Eva Buchwald** ja **Anne Rautiainen**. Teksti pohjautuu **Valter Juvan** (1916) ja **Otto Mannisen** (1936) suomennoksiin sekä saksankieliseen alkutekstiin (1808) ja on Eva Buchwaldin käsialaa.

Ennen teatteria

Sana-assosiaatiotehtävä ryhmissä

Pienryhmille **jaetaan sanalistat/sanapakka tai opettaja lukee** valitsemansa sanat yksitellen. **Oppilaat sanovat** pienryhmissä yhtä aikaa, mahdollisimman nopeasti ääneen, mitä heille ensimmäiseksi tulee mieleen sanasta.

TEATTERI, LAVASTUS, PUVUSTUS, NÄYTTELIJÄN TYÖ, ROOLI, TAIDE, TAIDETEOS, KASSIKKO, PERINTEINEN TEATTERI, MODERNI TEATTERI, IHMISYYS, AHNEUS, PÄÄMÄÄRÄ, RAKKAUS, HYVYYS, PAHUUS, VEDONLYÖNTI

Lopuksi **purku yhdessä** esim. seuraavien kysymysten avulla: Mitkä sanat johtivat samoihin assosiaatioihin? Entä kovin erilaisiin? Mitkä sanat aiheuttivat paljon puhetta ja uusia sanoja? Entä mitkä saivat ryhmän hiljentymään? Mitä on teatteri ja millaisia muistoja ryhmällä on? Mitä kaikkea on taide? Mitä voimme odottaa, jos esitystä markkinoidaan sanoin: "Faust tarjoaa Vallilan Kansallisteatterin kokonaistaideteoksena"? **Opettaja kannustaa oppilaita havainnoimaan ja seuraamaan** teatterissa lavan tapahtumien lisäksi teatteritilan tunnelmaa, sisustusta ja musiikkia.

Kohti Faustin tematiikkaa: Aurinko ja pohjatuuli

Luetaan kansansatu *Aurinko ja pohjatuuli* (<https://iltasatu.org/lue-selaimessa/?id=1614>). **Kerrataan** sadun avulla analyysin termit: henkilöhahmot, miljö, aihe, teema ja sanoma. **Havaitaan**, että sadussa käsitellään ikuisuusteemaa, hyvän ja pahan kamppailua. **Oppilaat voivat kertoa** muita esimerkkejä saman tematiikan tarinoista, elokuvista, peleistä jne. **Opettaja kertoo**, että myös Faust on kertomus samasta teemasta. Jo tässä kohtaa **opettaja voi esitellä juonen ja henkilöhahmot** pääpiirteissään tai oppilaille voi jakaa pareille tai ryhmille tiedonhakutehtävän Kansallisteatterin Faust-sivuille.

Tiedonhakutehtävä

Oppilaat tutustuvat Kansallisteatterin nettisivujen avulla esitykseen ja etsivät itsenäisesti tai ryhmässä tietoa (<https://kansallisteatteri.fi/esitys/faust/>).

- Keitä henkilöhahmoja Faust-näytelmässä on?
- Millaiseen miljööhön tapahtumat sijoittuvat?
- Mitä saat selville juonesta? Vaikuttaako se helposti ymmärrettävältä ja tutulta vai vaikeaselkoiselta ja oudolta?
- Ketkä kaikki kuuluvat näytelmän työryhmään eli mitä työntekijöitä näytelmässä on? Tiedätkö, mitä he kaikki tekevät?
- Katsokaa sivun kuvaa ja analysoikaa sitä. Kuka tai keitä on kuvassa? Onko kuva tai teille tuttu jostakin?

Oppilaille/ryhmille ennen näytelmän katsomista jaettavat seurantatehtävät

Nimi

Pohdi näytelmän nimeä. Faust on päähenkilön nimi mutta se on myös saksaa ja tarkoittaa nyrkkiä. Miksi Goethe on antanut näytelmälle ja hahmolle tämän nimen?

Rakenne

Tapahtuuko Faustissa paljon vai vähän? Mikä tai mitkä ovat näytelmän käännekohtat? Mikä on mielestäsi näytelmän huippukohta? Etenevätkö tapahtumat hitaasti vai nopeasti? Vertaile ensimmäistä ja toista näytöstä: miten ne eroavat toisistaan? Perustele vastauksesi.

Henkilöhahmot

Kuka tai ketkä ovat näytelmän "hyvikset"? Entä "pahikset"? Pohdi Faustin hahmoa: Millaisia tavoitteita hänellä on? Mitä esteitä niiden tiellä on? Miksi hänestä on tullut sellainen kuin hän on? Miten Faust kehittyy?

Ote näytelmän lopusta, jossa Jumala kuvaa Faustia Gretalle:

*Valo on vielä liian kirkas hänelle, (FII r1209)
hän lähtee pitkälle vaellusretkelle.
Läpi maailman matka vain kiittää. (FII r11433-50)
Hän tarttuu joka mieliteon tukkaan
ja mikä ei tyydytä, hän viskaa hukkaan,
minkä ohittaa, unohduksiin vain jää.
Hän himoitsee ja ahnehtii
ja himoitsee taas niin kiihkeästi:
maita, meriä, tulen kipinää ja ilman voimaa -
Kaiken maallisen hän haluaa omia,
ja kaupan päälle ikuisuuden,
maailmankaikkeuden kauneuden.
Ja kaiken hän tekee, niin hän tuumii,
maailman omaksi parhaaksi.
Näin hän rientää kuin myrskytuuli
läpi elämän, kunnes pikkuhiljaa
tahti hidastuu ja askel painaa.
Ja silloin hän tulee ajatelleeksi:
olisiko vähemmänkin riittänyt?*

Kieli

Minkälaista kieltä tässä näytelmässä käytetään? Kiinnitä huomiota näytelmässä esiintyviin sanontoihin, viittauksiin. Jäikö joku repliikki erityisesti mieleesi?

Sanoma

Mitä ohjaaja mielestäsi haluaa sanoa näytelmällään? Onko sanoma ajankohtainen a) Suomessa, b) jossakin muualla? Onko näytelmä mielestäsi optimistinen vai pessimistinen? Näytelmä päättyy Gretan sanoihin: "Tuli on irti. Kotimme palaa." Miten tulkitset tämän?

Lavastus ja rekvisiitta

Kuvaile näytelmän lavastusta. Onko lavastus runsas vai pelkistetty? Onko siinä jotain yllättävää, sinulle uutta, kekseliästä? Mitä? Millaisia värejä lavasteissa käytetään? Millaista tunnelmaa lavastus luo?

Puvustus ja maskeeraus

Kuvaile näytelmän puvustusta ja maskeerausta. Millä tavalla puvustus tuo esiin henkilöihahmojen luonnetta?

Musiikki ja äänitehosteet

Millaista musiikkia tai musiikkityylejä näytelmässä on? Millaisiin kohtiin se liittyy? Miten musiikilla luodaan eri tunnelmia? Millainen näytelmä olisi ilman musiikkia?

Valaistus ja tekniikka

Kuvaile Faustin valaistusta ja muuta tekniikkaa. Miten näytelmässä luodaan tunnelmaa valaistuksen avulla? Miten valaistus vaihtelee eri kohtausten välillä? Mitä teknisiä ratkaisuja huomaat?

Teatterin jälkeen

Juoni ja näytelmän muistelu

Tiivistetään ryhmissä Faustin juoni viidellä virkkeellä. Muistellaan, mitä jäi näytelmästä päällimmäisenä mieleen.

Seurantatehtävien purku

Keskustellaan seurantatehtävistä pienryhmissä tai koko opetusryhmän kanssa.

Äänimaisema tai still-kuva

Valitaan pienryhmissä parhaiten mieleen jäänyt kohtaus. Esitetään siitä muulle ryhmälle äänimaisema tai still-kuva.

Omantunnon kuja

Luokkaan tehdään tilaa liikkumista varten. Opettaja asettaa oppilaat luokassa kahteen riviin vastakkain. Toisen rivin oppilaiden tehtävä on suostutella Faust kirjoittamaan sopimus paholaisen kanssa ja toisen rivin oppilaat taas yrittävät estää Faustia tekemästä sopimusta. Oppilaat voivat suostutella eri tavoin ja kertoa perusteluja mielipiteelleen, mutta he eivät saa poistua rivistä tai koskea Faustiin. Yksi oppilas vuorollaan on Faust ja kulkee kujan läpi.

Lopuksi hänen tulee päättää, tekeekö sopimuksen paholaisen kanssa vai ei. Valitse jokin esine esim. hattu/viitta/esine, joka toimii kujan läpi kulkeijan roolimerkinä. Perustelut puolesta tai vastaan toimivat parhaiten kuiskauksina. Kun osa oppilaista on kulkenut kujan läpi ja tehnyt päätöksensä ja toimintatapa on oppilaille selvä, voi opettaja esittää myös muita tilanteita, joissa oppilaat joutuvat tekemään valintoja.

Esimerkiksi: Teenkö kotitehtävät vai jätänkö tekemättä? Lukio vai ammattiopisto? Kirja vai elokuva? Kannattaako huumeita kokeilla vai ei?

Mielipidejana

Luokkaan tehdään tilaa liikkumista varten. Opettaja kertoo, että esimerkiksi luokan takaseinä on vastausvaihtoehto "Ei" ja luokan etuosa on vastausvaihtoehto "Kyllä". Oppilaat osoittavat mielipiteensä asettumalla siihen kohtaan janaa, joka kuvaa heidän mielipidettään esimerkiksi alla oleviin mielipiteisiin. Valinnoista keskustellaan joko vieruskaverin kanssa tai yhdessä koko ryhmän kanssa.

- Näyttelijät onnistuivat.
- Musiikki herätti tunteita.
- Näytelmä oli tylsä.
- Näytelmä oli mielenkiintoinen.
- Näytelmä oli pelottava.
- Näytelmä oli hyvä.
- Lavastus oli onnistunut.
- Näytelmä oli helppo ymmärtää.
- Teatterissa kannatti käydä.

Työntäjä ja työnnettävä

Esitys alkaa kohtauksella, jossa hahmot työntävät toisiaan ja välillä kompastelevat, ja päättyy lauluun, jossa toistetaan: "Sä luulet työntäväsi mutta sinua työnnetään." Oppilaat ohjaavat ja ovat ohjattavana vuorotellen, eli edessä olija nojaa takana tulevan kämmeniin ja taaempi oppilas ohjaa käsillään. Keskustellaan: Miltä tuntui ohjata? Entä olla ohjattavana? Huomasitko, että näytelmän alussa liikuttiin samalla tavalla ja lopussa laulettiin "Sä luulet työntäväsi mutta sinua työnnetään?" Kuinka paljon sinä pystyt vaikuttamaan elämääsi ja muihin eli "työntämään" ja kuinka paljon sinua työnnetään ja ohjataan elämässä? Oliko Faust työntäjä vai työnnettävä?

Tutustu arvosteluihin

Tutustutaan arvosteluun tekstilajina ja luetaan Faustista kirjoitettuja arvosteluja. Keskustellaan niiden herättämistä ajatuksista: Vastaavatko ne oppilaiden omia mielipiteitä? Kiinnittikö kriitikko huomiota samoihin asioihin kuin oppilaat?

Viestiketjun kirjoittaminen

Oppilaat toimivat pareittain. He kirjoittavat kuvitteellisen Whatsapp-viestiketjun Faust-näytelmän jumalan ja paholaisen (Mefistofeles) välillä. Osa pareista voi kuvitella viestinvaihdon tapahtuvan näytelmän alkutilanteessa ja osa näytelmän tapahtumien jälkeen. Oppilaat voivat miettiä sekä sitä, mistä aiheista jumala ja Mefistofeles viestittelevät, että sitä, millaisella tyylillä he toisilleen puhuvat.